

Міністерство освіти і науки України
Інститут інноваційних технологій і змісту освіти
Академія української преси
Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих

Затверджую:

В.о. директора Інституту інноваційних
технологій і змісту освіти

К.М. Левківський

2014 року

Програма ухвалена
Науково-методичною комісією галузі
знань «Журналістика та інформація»
Науково – методичної ради
Міністерства освіти і науки України.
Протокол від «11» серпня 2014
року № 62

Навчальна програма
«Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах»

Для студентів, які здобувають неповну вищу освіту
на основі базової та повної загальної середньої освіти

Київ 2014

Розробники: Літостанський В. В., Іванов В. Ф., Іванова Т. В., Волошенюк О. В., Даниленко В. І., Мележик В. П.

Літостанський В. В., Іванов В. Ф., Іванова Т. В., Волошенюк О. В., Даниленко В. І., Мележик В. П.

МЕДІАГРАМОТА В ПЕДАГОГІЧНИХ УЧИЛИЩАХ І КОЛЕДЖАХ: Програма для студентів, які здобувають неповну вищу освіту на основі базової та повної загальної середньої освіти / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України, Академія української преси. – К.: АУП, ЦВП, 2014. – 28 с.

Рецензенти:

Владимиров Володимир Михайлович, доктор філологічних наук, професор;

Фінклер Юрій Едуардович, доктор філологічних наук, професор

Програма ухвалена

Науково-методичною комісією галузі знань «Журналістика та інформація» Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України. Протокол від «_8_» серпня 2014 року № 62

Рекомендовано Навчально-методичною комісією з журналістики та інформації Міністерства освіти і науки України (прот. № 045/23 від 2 вересня 2014р.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Медіаграмотність визнала однією з ключових навичок ХХІ століття надзвичайно велика кількість інституцій – від релігійних до світових глобальних організацій. Саме навички з медіакомпетентності унеможливають сприйняття медіатекстів поза суспільним і політичним контекстом, і саме громадський попит – запорука функціонування незалежних медіа. На нашу думку, українське суспільство потребує цих навичок саме тепер, у період громадсько-політичної кризи, коли медіаспоживач перебуває ніби в «лійці» інформаційних потоків, коли життєво важливо навчитися розпізнавати, чи можна довіряти цій інформації.

Запровадження інформаційних і комунікаційних технологій створило для громадян низку проблем щодо сприйняття, переосмислення та усвідомлення документованих або публічно оголошених відомостей про соціально-політичні, економічні, духовно-культурні та інші події і явища, що відбуваються у нашому суспільстві, державі, в навколишньому середовищі, на міжнародній арені.

Особливої гостроти набуває питання щодо вмінь і навичок грамотно та критично сприймати, інтерпретувати й аналізувати багатоманітні інформаційні повідомлення. Нерозуміння частиною громадян нашого суспільства, особливо молоддю, сутності багатопланових соціальних процесів, штучне створення конфліктних і стресових ситуацій, неадекватна поведінка, життя у віртуальному середовищі – все це несе загрозу дегуманізації дійсності і буття.

Бурхливий розвиток електронних технологій, широке впровадження інтерактивних систем комунікації, мультимедійних навчальних програм спричинило відчутні трансформації у вихованні, культурі, як позитивні, так і негативні, майже повну зміну матриць свідомості, ціннісних систем і мислення, сприйняття довколишнього світу. Особливо це стосується юного покоління, учнівської та студентської молоді, а загалом кожної людини, адже вона, майже з перших хвилин свого свідомого життя, опиняється в епіцентрі медіаполя і не враховувати такі виклики сучасності було б великою хибою.

Сьогодні вкрай важливо підготувати громадян, особливо нову генерацію, до сприйняття різнопланової інформації, навчити розуміти, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, допомогти опанувати способи спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів.

Кожен член нашого суспільства має оволодіти навичками критичного осмислення і корегування інформації, уміннями інтерпретувати, аналізувати та оцінювати інформаційні матеріали, розуміти їхню суть, адресну спрямованість, мету, викривати приховане значення та спроби маніпуляції. Формування аудіальної та аудіовізуальної грамотності всіх прошарків нашого суспільства сьогодні як ніколи створює додаткові можливості для їх самореалізації та соціальної реабілітації.

Держава, суспільство мають організувати специфічну просвіту населення, особливо молоді, стосовно проблем сприйняття медіаматеріалів, тобто створити такі умови, при яких кожна людина стане медіаграмотною з відповідним рівнем медіаосвіти. Якщо в навчальних закладах багатьох країн, зокрема США, Англії, Франції, Австралії, Канади тощо, ще в 60-х роках ХХ ст., впроваджено навчальні предмети і навчальні дисципліни, спрямовані на формування основ медіаграмотності і, як наслідок, основ медіаосвіти, то в Україні така робота по-справжньому розпочалася тільки в останнє десятиріччя.

В 2010 році Концепція впровадження медіаосвіти була схвалена постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150.

Головна мета Концепції – сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти заради забезпечення всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності та медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей.

Експериментальний етап передбачав (2010 – 2013 роки) організацію всеукраїнського експерименту з упровадження медіаосвіти в загальноосвітніх закладах (курсу медіакультури для старшокласників). Запроваджуваний курс дістав назву «Медіакультура».

2013 року Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України надіслало листа «Про запровадження вивчення курсу

«Основи медіаграмотності» в навчальних закладах» міністрові освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, ректорам (директорам) вищих педагогічних навчальних закладів, ректорам (директорам) обласних закладів післядипломної педагогічної освіти, директорам загальноосвітніх шкіл. Цим надзвичайно важливим нормативним документом передбачено, починаючи з 2013/2014 навчального року, вивчення курсу «Основи медіаграмотності» в загальноосвітніх, вищих педагогічних навчальних закладах та обласних закладах післядипломної педагогічної освіти, в загальноосвітніх навчальних закладах за рахунок годин варіативної частини навчальних планів або внесення окремих тем програми з медіаграмотності в програми відповідних навчальних предметів. У закладах післядипломної педагогічної освіти вивчення основ медіаграмотності відбувається за програмами освітньої діяльності курсів підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, а у вищих педагогічних навчальних закладах – використовуючи години вибіркової частини освітньо-професійної програми підготовки фахівців або інтегруючи в програми навчальних дисциплін навчальних планів.

Впровадженню медіаграмотності в освітню діяльність навчальних закладів передувала велика організаційна та науково-методична робота. Проведено низку тренінгів-семінарів за програмою «Медіаосвіта (медіаграмотність)» з обсягом годин 1,5 кредиту Європейської кредитно-трансферної системи. Такою роботою були охоплені викладачі 27 закладів післядипломної педагогічної освіти, 21 педагогічного інституту і університету, Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків), десяти педагогічних коледжів, 21 педагогічного училища, шести індустріально-педагогічних технікумів, близько десяти класичних університетів (всього понад 90 вищих навчальних закладів), проректори (заступники директорів) вищих педагогічних навчальних закладів, представники управлінь освіти і науки обласних державних адміністрацій. Всі учасники тренінгів-семінарів отримали сертифікати, що дають право на освітню діяльність щодо викладання основ медіаграмотності в навчальних закладах згідно з навчальними програмами, що розроблені Інститутом іннова-

ційних технологій і змісту освіти і Академією української преси та затверджені в установленому порядку.

Одночасно Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН спільно з Академією української преси та Інститутом соціальної та політичної освіти Національної академії педагогічних науки провели низку регіональних нарад-семініарів (Дніпропетровськ, Донецьк, Запоріжжя, Луганськ, Полтава, Севастополь, Слов'янськ, Харків, Херсон, Хмельницький, Чернігів) задля підготовки вчителів-координаторів загальноосвітніх шкіл за програмою «Медіаосвіта та медіаграмотність» обсягом один кредит Європейської кредитно-трансферної системи. В роботі регіональних нарад-семініарів узяли участь понад 500 вчителів-координаторів загальноосвітніх навчальних закладів із 250 шкіл, яким також видано сертифікати на право освітньої діяльності щодо викладання курсу «Медіаосвіта та медіаграмотність».

На сьогодні розроблено та надіслано до відповідних навчальних закладів програми з медіаграмотності для учнів початкової, основної та старшої школи, для студентів педагогічних університетів, інститутів, коледжів та училищ, а також для педагогічних і науково-педагогічних працівників (вчителів загальноосвітніх шкіл і викладачів вищих педагогічних навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти).

Відповідно постало питання щодо підготування та видання навчально-методичної літератури. Якщо для вищих педагогічних навчальних закладів така робота вже розпочалася (підготовлено та видано з відповідним грифом МОН підручник «Медіаосвіта та медіаграмотність»), то для загальноосвітніх шкіл лише планується видання навчально-методичного посібника для вчителів «Основи медіа грамотності 8 (9) клас».

Отже, поки що формування основ медіаграмотності відбувається лише на рівнях загальноосвітніх шкіл і вищих навчальних закладів галузі знань «Педагогічна освіта». На жаль, до останнього часу поза увагою, на узбіччі цього процесу залишався контингент студентів і науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів усіх інших галузей знань. Крім того, порушені проблеми щодо формування основ медіаграмотності, без сумніву, зачеплять не тільки тих осіб, які здобувають освіту в навчальних закладах, а й кожного свідомого пересічного громадянина нашої держави, небайдужого до того, яким медіапродуктом

його «частують» медіа. Бути медіаобізнаним надважливо в період найгостріших політичних, соціальних, економічних, а в останні часи ще й конфліктних внутрішніх і зовнішніх ситуацій. Не дарма, мас медіа постійно «експлуатують» вислів засновника міжнародної династії підприємців і банку в Франкфурті-на-Майні Мера Амшеля Бауера (Ротшильда): «Хто володіє інформацією – той володіє світом».

В освітній галузі необхідно нагально вибудовувати все так, щоб навчати і тих, хто навчається, і тих, хто навчає, критично ставитись до різних видів медіаінформації, формувати уміння визначати джерела медіатекстів, їх політичну, ідеологічну, культурну та соціальну спрямованість, сформувати уміння виокремлювати з бурхливого інформаційного потоку достовірні інформаційні матеріали та факти. Саме це і визначає сутність медіаосвіти особи, яка володіє певним рівнем знань з цих питань (певним рівнем медіаграмотності).

Мета і завдання навчального курсу

З першого вересня 2013/2014 навчального року в навчальних закладах України запроваджено навчальний предмет і навчальну дисципліну «Основи медіаграмотності». Одне з головних завдань, зазначених у вищезгаданому листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 29.03.2013 № 1/9-226 – програмно-методичне забезпечення навчального процесу з медіаграмотності. З цією метою Науково-методична комісія галузі знань «Журналістика та інформація» розробила та схвалила навчальні програми «Медіаосвіта (медіаграмотність)» для закладів післядипломної педагогічної освіти, вищих педагогічних навчальних закладів і загальноосвітніх шкіл (початкова, основна та старша школи). Сьогодні постало питання підготувати та видати відповідну навчальну програму «Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах» для студентів, які здобувають неповну вищу освіту на основі базової та повної загальної середньої освіти. Затвердження такої програми Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України та впровадження її в освітню діяльність педагогічних училищ і коледжів

буде останнім, завершальним етапом щодо програмного забезпечення навчального процесу з медіаграмотності на всіх щаблях освіти: початкова – основна – старша загальноосвітні школи – вищі педагогічні навчальні заклади (університети, інститути, коледжі, училища) – заклади післядипломної педагогічної освіти.

Розвиток медіаосвіти та медіаграмотності в Україні, як окремого психолого-педагогічного складника освітньої галузі з вищезначених проблем, розпочався в 2010 році після розроблення, широкого обговорення, схвалення Науково-методичною комісією з післядипломної освіти та затвердження Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти першої навчальної програми «Медіаосвіта (медіаграмотність)» для педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Стверджувати те, що медіаосвіта (медіаграмотність) сформована як наукова галузь, передчасно. Хоча б тому, що в програмних матеріалах і навчально-методичній літературі використовується ціла низка таких термінів як «медіаграмотність (знання)» та «медіаосвіта», «медіакомпетентність» та «медіакомпетенція» тощо, дефініція яких не завжди однозначна, що призводить до різночитання. Такої хиби можна уникнути, якщо всім користувачам домовитися про те, що «медіаграмотність» – це певні знання щодо сприйняття та осмислення медіапродукту, а «медіаосвіта» – навчання теорії та практичних умінь для опанування сучасних мас-медіа; специфічна, автономна галузь знань у педагогічній теорії та практиці. Варто зазначити, що такого ж розмежування дотримуються і в загальноосвітніх та галузевих вищих освітніх стандартах. Наприклад, зміст навчання має відповідати змістові освіти, знання – умінням, компетентність – компетенції, здатність – здібності, зокрема для вищої освіти зміст освіти (освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця, тобто зміст і перелік професійних умінь) формується відповідним змістом навчання (освітньо-професійною програмою підготовки фахівця, тобто змістовними модулями, навчальними дисциплінами, дидактичними матеріалами, навчально-методичною літературою тощо).

Отже, головна мета і завдання курсу «Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах» – формування основ аудіовізуальної грамотності студентів педагогічних училищ і коледжів, щоб вони:

- критично мислили (бачили, оцінювали) медіатексти різних форм і жанрів;
- оцінювали медіаповідомлення у відповідному середовищі;
- розуміли історичний, економічний, художній, мистецький, правовий та інші контексти, подані в повідомленнях;
- розуміли відтінки в поданні інформації та відмінності в поданні інших повідомлень, іншої інформації на одну і ту ж тему;
- робили висновки про сильні та слабкі сторони повідомлення;
- вміли виявляти, хто дістає користь від тих чи інших медіаповідомлень;
- розуміли загальні принципи, засоби, методи збору, узагальнення та використання аудіовізуальної і друкованої інформації;
- основні аспекти доступу до медіа (навчання, розваги тощо);
- могли обирати засіб і форму медіа для створення власних медіатекстів.

Реалізація програми «Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах» в освітній діяльності можлива через інтеграцію окремих її підрозділів до відповідних навчальних програм шкільних предметів (для студентів, які здобувають неповну вищу освіту на основі базової загальної середньої освіти) та навчальних дисциплін або вивчення окремим курсом, використовуючи години вибіркової частини освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст». З цією метою на основі запропонованої навчальної програми доцільно розробити робочу програму з урахуванням змін і доповнень, що можуть бути запропоновані на розсуд учителя або викладача, та побажань студентів.

Особливість навчальної програми «Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах» така, що вона складається із двох змістовних модулів, а саме: «Основні засади медіаграмотності» і «Медіа в навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів».

Перший змістовний модуль розрахований суто на студентів, які здобувають неповну вищу освіту на основі базової загальної середньої освіти.

Другий змістовний модуль розрахований на студентів, які здобувають неповну вищу освіту як на основі базової так і на основі повної загальної середньої освіти. Отже, якісна реалізація запропонованої програми цілком залежить від педагогічної майстерності та сумлінності викладача або вчителя педагогічного училища та коледжу. Обсяг годин на вивчення тематичних підрозділів програми не зазначається, бо реалізація її в повному обсязі на вищезазначених умовах неможлива. Брак годин на вивчення програмного матеріалу можна надолужити самостійною роботою студентів у вигляді підготування рефератів, орієнтовну тематику яких пропонуємо як задля одноосібного, так і задля групового (два-три студента) виконання.

На випадок інтеграції окремих підрозділів програми до відповідних навчальних програм шкільних предметів (для студентів, які здобувають неповну вищу освіту на основі базової загальної середньої освіти) та навчальних дисциплін надаємо орієнтовно варіанти такої інтеграції.

Довідково. Першого липня 2014 року Верховна Рада України прийняла новий Закон України «Про вищу освіту», що підписаний Президентом України першого серпня і набрав чинності через місяць з дня його опублікування (текст Закону оприлюднено у парламентській газеті «Голос України» від шостого серпня 2014 року). З шостого вересня 2014/2015 навчального року розпочалася його імплементація в освітню діяльність вищих навчальних закладів.

Прикінцевими положеннями (розділ ХУ, пункт3) Закону встановлено: освітня діяльність за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, що провадиться вищими навчальними закладами і започаткована до набрання чинності цим Законом, продовжується у межах строку навчання за певною освітньо-професійною програмою з видачею державного документа про вищу освіту встановленого зразка - диплома молодшого спеціаліста. Останній прийом на здобуття вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста проводиться у 2016 році.

Отже, навчальна програма «Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах» для студентів, які здобувають неповну вищу освіту на основі базової загальної середньої освіти, буде чинною до 2020 року, а для студентів, які здобувають неповну вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти – до 2018 року.

Одночасно, починаючи з 2015/2016 навчального року, розпочнеться підготовка фахівців освітньо – професійного рівня «молодший бакалавр», які здобуватимуть початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти лише на основі повної загальної середньої освіти. Враховуючи вищезазначене, навчальна програма «Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах» має бути переглянута з орієнтацією на підготовку саме молодших бакалаврів з попередньою назвою, наприклад «Медіаграмота молодших бакалаврів» для студентів, які здобувають початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти. Осердям такої програми може бути змістовна частина другого розділу навчальної програми «Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах з назвою «Медіа в навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів».

Основні терміни та визначення

У навчальній програмі основні терміни та означення вжито в таких значеннях.

Аналіз медіатексту – вивчення та трактування (декодування) медіа тексту. Розрізняють наступні види аналізів: контентаналіз, структурний, сюжетний, автобіографічний, іконографічний, семіотичний, ідентифікаційний, ідеологічний, філософський, естетичний, етичний тощо.

Аудиторія медіа – стійка сукупність людей, об'єднаних спільними інформаційними потребами.

Аудіовізуальна інформація – інформація, що одночасно сприймається органами слуху і зору.

Аудіоінформація – інформація, що сприймається слуховими органами.

Аутизм – патологічна замкнутість, відгородженість від дійсності з утратою інтересу до спілкування, природних емоційних реакцій.

Веб 2.0 – друга сучасна відома версія інтернету, що відрізняється від «Веб 1.0» передусім інтерактивністю; її асоціюють зі свободою обміну інформацією, інтеропераційністю.

Візуальна інформація – інформація, що сприймається органами зору.

Віртуальна реальність (кіберпростір) – штучно сконструйований комп'ютерними засобами простір з певними ознаками реальності, в якому відбувається онлайнова комунікація.

Гедонізм – ідеалістичний напрям в етиці, за яким насолода, приємність – це найвище благо, мета життя.

Девіації – соціальна поведінка, яка відхиляється від тієї, що вважається нормальною чи соціально прийнятною у суспільстві або в соціальному контексті.

Здатність – властивість особи опановувати певний обсяг інформації, знань.

Здібність – природний нахил, обдарування особистості, що служить передумовою успішного ведення нею певного виду діяльності і виявляється в умінні виконувати певні професійні обов'язки.

Інтерактивність – можливість споживачів сучасних медіа створювати власний інформаційний потік, брати участь у багатосторонньому обговоренні, налаштовувати власний канал доставлення новин.

Інтернет – всесвітня асоціація комп'ютерних мереж, інтегрована мережева павутина, що складається з різних фізично неоднорідних комунікаційних мереж, об'єднаних в єдину логічну архітектуру.

Інформація – будь-які відомості, створені людиною для передання в часі та/чи просторі.

Комікси – графічно-оповідний жанр, серія малюнків з короткими текстами, що утворює цільну розповідь.

Композиція – будова, структура, розташування та взаємний зв'язок складників художнього твору, картини, скульптури тощо.

Комунікація – спілкування. Розрізняють автокомунікацію, міжособистісну, групову та масову.

Критичне мислення – здатність не сприймати все запропоноване на віру, а вивчати й аналізувати інформацію та ідеї з метою розуміння та оцінення.

Медіа, мас-медіа – засоби масової інформації (радіо, телебачення, преса, кіно, фотографія, відео, мистецтво, твори живопису, мультимедійні комп'ютерні системи, інтернет).

Медіаграмотність – сукупність знань, здобутих у процесі навчання, що дозволяє споживачам критично аналізувати медіаповідомлення і бачити пропаганду, цензуру, односторонність у новинах і програмах суспільного інтересу, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують, причини таких дій, а також розуміти структурні елементи, які впливають на інформацію (власник медіа, модель фінансування, політичні уподобання тощо). Здатність розшифровувати, аналізувати і комунікувати в різноманітних формах.

Медіазалежність – розлад вольової поведінки, що проявляється в зловживанні медіа (надмірний час споживання медіапродукції, зниження саморегуляції, звуження інтересів тільки до сфери медіа з погіршенням в інших сферах життя тощо).

Медіакультура – сукупність духовних цінностей, створених інформаційно-комунікаційними засобами, що функціонують у суспільстві, щодо елементів культури комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передання інформації, а також культури її сприймання соціальними групами та соціумом у цілому.

Медіакультура особи – здатність особи ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі.

Медіапедагогіка – сукупність педагогічних концепцій, теорій, технологій і методик, які базуються на комплексному застосуванні медіа; специфічний напрям педагогіки з такими складниками, як медіадидактика (проблеми,

роль, функції і значення медіа в навчанні) і медіавиховання (проблеми використання медіаресурсів і пропозицій).

Медіадидактика – частина педагогіки, що займається питаннями застосування медіа в навчальному процесі, розробленням інформаційно-освітніх технологій, особливостями дистанційного навчання, розробленням і апробацією нових дидактичних мультимедіа (електронних навчальних посібників, програм, підручників тощо).

Медіавиховання – формування світоглядних позицій, інтересів, потреб, ідеалів, мотивів, ціннісних орієнтацій, свідомості, переконань, суджень, а також конкретних рис вдачі, моделі та культури поведінки засобами масової інформації.

Медіакомпетентність – розуміння видів медіа та їхнього впливу на людину та суспільство.

Медіакомпетенція – відповідальна реалізація соціального спілкування в суспільній практиці, тобто здатність розуміти, аналізувати і оцінювати зміст медіа, вміння використовувати медіа під час навчання і дозвілля, бути співтворцем особистого змісту в мас-медіа, володіти навичками самопрезентації та спілкування з іншими користувачами медіа і, якщо потрібно, вміти критично оцінювати власну медіаактивність

Медіаосвіта – навчання теорії та практичних умінь для опанування сучасних мас-медіа; специфічна, автономна галузь знань у педагогічній теорії та практиці.

Медіаосвітні технології – методично-організаційні засоби навчального процесу з використанням періодичних видань, радіо, телебачення, кіно, а також програмно-апаратних засобів і пристроїв, що забезпечують операції збирання, опрацювання, накопичення, збереження й передавання інформації.

Медіазалежність – розлад вольової поведінки, що проявляється в зловживанні медіа (надмірний час споживання медіапродукції, зниження саморегуляції, звуження інтересів тільки до сфери медіа з погіршенням в інших сферах життя тощо).

Медіасоціалізація – явище в інформаційному суспільстві, що полягає в зміні традиційних способів уведення/входження дитини в світ дорослих, коли основні орієнтири щодо взаємодії із соціумом та формування власної ідентичності дитина дістає під впливом медіа, а не внаслідок взаємодії в сім'ї.

Медіасприйняття – сприйняття медіареальності, почуттів, намірів і думок авторів певного медіаповідомлення.

Медіатекст – повідомлення, що викладене в будь-якому виді та жанрі медіа (газетній статті, телепередачі, відеокліпі, фільмі, творах мистецтва тощо).

Медійні мистецтва – мистецтва, побудовані на медійних образах (образах, що створені засобами комунікації) відтворення дійсності засобами преси, фотографії, радіо, грамзапису, кіно, телебачення, комп'ютерної графіки, відеоарту тощо.

Нові медіа – термін, що стали застосовувати до інтерактивних електронних видань і нових форм комунікації виробників контенту із споживачами, щоб відрізнити від традиційних медіа (наприклад, газет). Цим терміном позначають цифрові, мережеві технології та комунікації.

Реаліті-шоу – багатосерійна телевізійна програма, учасники якої – реальні герої, які перебувають у штучних чи природних умовах і виражають відповідні емоції.

Соціальна інформація – відомості про процеси функціонування особи та суспільства, а також усе те, що може вплинути на ці процеси.

Суспільна мораль – система етичних норм, правил поведінки, що склалися в суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

І. Основні засади медіаграмотності для студентів, які здобувають неповну вищу освіту на основі базової загальної середньої освіти

Тема 1. Комунікація як засіб спілкування та обміну інформацією.

Комунікація (спілкування) – основна передумова життя і розвитку живих організмів. Канали передання повідомлень у тваринному світі. Зоровий, слуховий, тактильний (дотиковий), смаковий і нюховий канали.

Засоби людської комунікації. Роль комунікації та обміну інформацією в життєдіяльності людини, суспільства. Мова як засіб комунікації, що за своєю продуктивністю перевищує всі інші форми порозуміння. Види комунікації: усна (вербальна), письмова, візуальна. Вербальна комунікація як початкова форма порозуміння і передумова організованого соціального життя. Невербальні аспекти комунікації. Невербальні елементи, що посилюють або послабляють ефективність сприйняття мовлення.

Автокомунікація, міжособистісна, групова та масова комунікація. Масова комунікація як процес збирання, опрацювання та розповсюдження соціальної інформації через спеціальні канали (мас-медіа) на велику і розташовану в різних місцях аудиторію. Канали масової комунікації: періодична преса, радіомовлення, телебачення, інтернет-медіа

Тема 2. Що таке медіа (мас-медіа). Види медіа.

Мас-медіа – засоби одночасного передання інформації великим групам людей, які перебувають у різних місцях.

Друковані мас-медіа: газети, часописи/журнали, книги.

Періодичні друковані медіа. Чому варто читати газети. Здатність преси детально аналізувати складні події в суспільстві та явища. Юридична відповідальність за якість і правдивість інформації. Місцеві газети – орієнтир читача на локальному рівні. Основна перевага газети – розміщення достовірних аналітичних матеріалів. Структура газети. Перша та внутрішні сторінки.

Редакційні, журналістські та рекламні матеріали. Як правильно зробити аналіз газетної статті.

Журнали та їх періодичність. Загальноприйнята типологія журналів. Політичні, тематичні, науково-фахові, споживчі та відомчі видання. Молодіжні журнали та журнали для дітей. Інформаційна вага ілюстрованих журналів. Жіночі журнали, журнали для дівчат, чоловічі журнали. Споживчі журнали або журнали «стилю життя», що спрямовані на дозвілля читачів. Що потрібно знати, коли читаєш журнал.

Аудовізуальні мас-медіа, кінематограф, телебачення, відео.

Телебачення як джерело аудіовізуальної інформації і як складова частина масової культури та науки. Канали телебачення та їх відмінність. Інформаційне, пізнавальне, дитяче, розважальне, художнє, спортивне аудіовідеомовлення через кабельні мережі, супутник і ефірне.

Кінематограф. Кінематограф як вид мистецтва та форма соціальної комунікації. Жанрова структура фільму. Кіно як репрезентант уявного ставлення до реальних умов існування в суспільстві, що визначає відповідні «матеріальні настанови» та власну життєву позицію користувача медіапродукту. Кіно як нові інформаційні технології.

Аудіальні мас-медіа – радіо.

Радіо. Формат радіо – сукупність жанрових, тематичних і інших ознак, що визначають загальний стиль програм радіостанції і покликаний задовольнити інтереси цільової аудиторії. Музичний і немусичний формат радіо. Розмаїтість музичних радіоформатів. Інформаційно-розмовний немусичний радіоформат в Україні. Основний контент інформаційно-розмовного немусичного радіоформату – новини, інтерв'ю, інформаційні огляди, аналітичні передачі.

Нові медіа: інтернет, комп'ютерні ігри.

Живопис, графіка, театр, цирк, дизайн, інші види мистецтва, білборди, інші типи реклами (слова або картинки на одязі, інформація у магазинах або на стадіонах, надписи на товарних упаковках, пляшках тощо), постери, флаєри, гроші як популяризування серед народних мас надбань вітчизняної культури, історичних постатей, видатних осіб та державних діячів, народні свята, карнавали, інші масові заходи.

Особливості кожного медіа як різних каналів передання інформації.

Тема 3. Нові медіа. Цифрові, комп'ютерні, інформаційні, мережеві технології та комунікації.

Інтернет і загальні тенденції у сфері інноваційних медіа. Інтернет як безцінне сховище людського досвіду і корисної інформації. Специфіка Інтернет – медіа. Способи оновлення і наповнення інформації. Швидкість її оновлення і наповнення. Відмітні ознаки інтернет-медіа. Періодичність, ареал поширення, структура, можливість зворотного зв'язку. Нові медіа. Веб 2.0, вікі, соціальні мережі, кіберпростір, веб 2.0 як інтерактивні інтернет-спільноти, соціальні мережі, сайти обміну файлами, блоги, вікіпедія. Особливість веб 2.0. Блоги і власний інтернет-ресурс. Вікі-сайти. Найвідоміший вікі – вікіпедія. Сайти соціальних мереж *Facebook, MySpace, eBay, YouTube, LiveJurnal*. Носії та платформи нових медіа. Електронні книжки. Модульні додатки до різних операційних систем і носіїв. GPS-навігатор. Електронний формат на стику друкованої преси та інтернету – формат «Digital Daily». Особливості нових медіа: новини в реальному часі, мобільність, мультимедійність, конвергентність, інтерактивність. Нові медіа та учнівська молодь.

Тема 4. Реклама.

Реклама як інформація, що поширюється з метою отримання прибутку чи популяризації/привернення до особи/явища. Види реклами: комерційна та соціальна. Комерційна реклама як спосіб просунути особи/послуги/товари. Соціальна реклама як спосіб просунути інформацію та послуги, корисні для населення. Реклама як основне джерело прибутку мас-медіа. Правила розміщення реклами в мас-медіа: як відрізнити, де реклама?

Тема 5. Медіаграмотність як здатність (спроможність) аналізувати медіаінформацію.

Медіаграмотність і медіакомпетентність як система знань щодо ідентифікації джерел інформації та визначення достовірності медіаповідомлень.

Медіаграмотність як критичне мислення, що передбачає здатність аналізувати та оцінювати медіатексти різних форм і жанрів, твори мистецтва, інші джерела медіаповідомлень. Критичне мислення як зіткнення з особистими упередженнями та бажаннями переглядати певні проблеми і з'ясовувати складні ситуаційні питання.

Система умінь щодо селекції, опрацювання, аналізу медіатекстів, вироблення власної позиції – основа медіаосвіти та медіакомпетенцій людини XXI століття.

Тема 6. Медіаграмотність і медіакомпетентність особистості – знання та розуміння щодо використання багатоманітних медіатехнологій.

Формування медіаграмотності та медіакомпетентності як засіб творення середовища для соціальної адаптації молоді. Медіаграмотність і медіакомпетентність – головне і незаперечне підґрунтя медіаосвіти та медіакомпетенції. Вікові особливості медіаграмотності. Знання та розуміння, що характеризують медіаграмотність і медіакомпетентність. Здатність щодо сприйняття і розуміння змісту медіатексту. Розуміння сили впливу медіатекстів на свідомість особистості та здатність емоційного й аргументованого сприйняття інформації. Знання умовностей жанрів і здатність визначати їх синтез. Знання специфіки мови різних медіа і здатність розуміти їхній вплив на свідомість споживача медіапродукту. Здатність критично розмірковувати над текстом медіаповідомлень незалежно від рівня впливовості їх джерел. Формування знань і розуміння критичного ставлення до медіа за допомогою самих медіа.

Тема 7. Медіаосвіта та медіакомпетенція особистості – уміння та навички користуватися багатоманітними медіатехнологіями.

Медіаосвіта як розвиток умінь, звичок і навичок людини будь-якого віку ставити питання щодо критичного мислення, ефективної комунікації та активної громадянської позиції в сучасному світі («Ключові принципи медіаосвіти США»). Принципи трансформування медіаграмотності (медіазнань) в медіаосвіту (медіавміння), медіакомпетентностей – в медіакомпетенції,

медіаздатностей – в медіаздібності, взагалі системи знань з мас-медіа – в систему умінь – типові завдання взаємодії з мас-медіа. Національний рівень медіаосвіти та її форми в системі безперервної (протягом життя) освіти. Медіаосвіта вихованців дошкільних закладів, учнів загальноосвітніх шкіл, студентів вищих (передусім педагогічних) навчальних закладів. Особливості батьківської медіаосвіти та самомедіаосвіти дорослих за певним програмним продуктом. Стихійна медіаосвіта дорослих засобами медіа, що забезпечується навчальними, інформаційно-аналітичними, інформаційно-розважальними програмами та медіапроектами.

Тема 8. Загальний план аналізу медіатексту (орієнтовний).

Показники, що підлягають аналізу, та їх стисла характеристика. Категорія медіа (жанр медіатексту та його особливості); агентство медіа (автор і замовник медіатексту, позиції авторів і на які події вони намагаються впливати); технології створення медіаповідомлення та їх ефективність; мова медіаповідомлення, використання візуальних символів, інфографіки, фото, малюнків, графіків, інших позначок, аудіовізуальні, стилістичні особливості мови та їх відповідність конкретному сюжетові, наявність стереотипних рішень, візуальних кодів і в чому конкретно вони проявляються; аудиторія, на яку спрямована медіаінформація. Структурна схема аналізу медіатексту. Які соціальні групи чи проблеми подані в медіатексті? Політичні та соціальні тенденції, що віддзеркалені в медіатексті. Наявність симпатій чи антипатій авторів. Чи містить медіатекст приховані підтексти, неправдиву або викривлену інформацію? Визначення ключових епізодів медіатексту та їхні спрямованості. Формування власного ставлення та позиції щодо медіа повідомлення.

Тема 9. Як навчити студентів аналізувати медіамеседжі. Технології аналізу медіатекстів.

Основні ознаки медіатексту. Обсяг, понятійний апарат, сутнісні та змістовні ознаки. Медіазасоби розповсюдження медіаповідомлень. Ознаки масовості щодо створення та споживання медіапродукту. Розмаїття інформації газет, журналів, радіо, телебачення та рівень її відповідності політичним, економічним, соці-

альним, правовим і культурним процесам у суспільстві. Основні етапи багатобічного сприйняття інформації та різноманітного її оцінення, а саме: визначення виду мас-медіа, категорії медіаповідомлення, наявності можливих помилок і необґрунтованих змістових обмежень медіаповідомлення, особливостей звукового супроводу та виразних засобів (для аудіовізуальної інформації), конкретного адресату медіатексту (за віковим цензом, соціальним статусом, освітою тощо), відповідності певного медіатексту цілеспрямованості та меті поінформованості. Мовні ознаки медіаповідомлень. Вплив медіа на споживача відповідно до освіти та виховання, розвитку свідомості, формування поведінки, світоглядних позицій, поглядів, реакцій, відгуків, поширення та розповсюдження інформації. Розуміння початків інтерпретації медіатекстів. Контент-аналіз, сюжетний, змістовний, автобіографічний, ідеологічний, естетичний тощо.

Тема 10. Загальні засади аналізу медіатексту друкованих видань.

Визначення агентства медіа, автора медіатексту та його позиції (ангажована, незаангажована, упереджена). Мета та спрямованість інформації. Способи впливу на користувача та наявність намірів автора скорегувати його позицію. Контент, підготовлений за кошти і в інтересах замовника, – замовний контент або «джинса» та його відмітні ознаки. Мова медіаповідомлення. Наявність у медіатексті візуальних символів, знаків (фото, малюнків, інфографіки, графіки, умовних позначок тощо) та рівень їх відповідності змістовній частині медіаповідомлення. Можливість порівняння окремих епізодів медіатексту з раніше отриманою інформацією з інших джерел. Чи містить медіатекст ознаки маніпуляції свідомістю користувача, будь-якої ворожнечі, ненависті чи прихованої або відвертої власної позиції автора (авторів). Правдивість інформації, ефекти «достовірності». Політичні, ідеологічні, соціальні, культурні, правові та інші аспекти медіатексту. Результати та наслідки аналізу. Відчуття, ставлення, симпатії чи антипатії користувача (сприйняття медіаповідомлення користувачем).

Тема 11. Аудіальне сприйняття медіаінформації.

Радіо як найефективніший аудіальний засіб для комунікації з масовою аудиторією. Специфічні можливості радіо. Доступність, інтерактивність, діалогічність, мобільність, різноманіття ефірного контенту (змісту). Радіоновини з постійним оновленням інформації. Мережеві радіостанції. Викривлення фактів і подання неправдивої інформації. Примітивізація інформації.

Тема 12. Статичні візуальні матеріали в медіатексті.

Фотографії, реклама, карикатура, плакати, комікси як засоби візуалізації медіатексту. Вплив візуальних джерел інформації на свідомість медіаспоживача. Аналіз візуальних образів за жанровим наповненням. Види фотографії. Класифікація карикатури за змістом, формою та технікою виконання. Політичні та інформаційно-рекламні плакати. Карикатури та комікси – надзвичайно виразна візуальна медіаінформація.

Тема 13. Аудіовізуальне сприйняття медіаінформації. Рівень відповідності побаченого почутому.

Сприйняття аудіовізуальної медіаінформації. Сучасні телевізійні жанри. Новини: репортаж, телеінтерв'ю, дискусії, політичні шоу. Схема аналізу медіамеседжів: «Що? Де? Коли? Як? Чому? Кому? Навіщо?». Регулярні інформаційні повідомлення. Зіставлення, аналіз та оцінення інформаційного контенту інших джерел інформації. Чи завжди збігається аудіоінформація з аудіовізуальною? Результати аналізу побаченого та почутого. Вироблення власного ставлення. Інформаційні та розважальні програми. Інформація з елементами розваги – інфотеймент як засіб задоволення багатоманітних запитів телеглядача. «Реаліті-шоу», в якому діють реальні герої. Аналіз умов, при яких відбуваються певні події, рівня сприйняття та реальних емоцій індивідуума. Парасоціальні взаємини з телекумирами.

Кінематограф як патріарх рухомих екранних медіа, засіб аудіовізуальної комунікації. Рівень відповідності кінодійності дійсності. Поняття репрезентації. Вплив кінодійності на аудіовідеосприйняття і чуттєвість молоді. Порівняння вчинків і способу життя героїв зі своїм власним, подумки ставити себе «на їхнє»

місце, наслідувати чи не наслідувати їхню поведінку. Створення кумирів: їхні погляди, життєві пріоритети, соціальний статус, матеріальні умови, морально-психологічні аспекти поведінки тощо.

Тема 14. Роль медіа у формуванні морально-етичних орієнтирів молоді.

Освітній характер медіапродуктів і медіаресурсів за змістом. Психолого-педагогічні, ідеологічні, політичні, морально-виховні, пізнавально-навчальні, естетичні, екологічні, економічні, тощо медіапродукти. Соціальні функції медіа: інформаційні, аналітичні, пізнавально-просвітницькі (освітні), морально-виховні. Функції впливу. Латентні функції як спосіб впливу на суспільну свідомість. Негативні соціальні тенденції медіа. Девіація як прояв асоціальної поведінки (крайній негативізм, героїзація негативних вчинків, постатей, роздмухування міжнаціональних і міжетнічних конфліктів тощо). Деструктивні впливи та маніпулятивні технології.

Тема 15. Медіакомпетенція як засіб творення середовища культурного й духовного зростання молоді.

Медіакомпетенція як уміння користуватися продуктом засобів масової інформації та діяти відповідно до власних уподобань. Медіакомпетенція учня старшої школи. Її відмінні ознаки від медіакомпетенцій дошкільника, учнів початкової та основної школи, студента вищого навчального закладу, дорослої людини. Медіакомпетенція як досвід контактування з медіа та реальним світом. Креативні вміння, що ґрунтуються на матеріалах медіа. Практико-креативні (створення власного медіапродукту різних видів і жанрів), перцептивно-креативні (творче сприйняття медіатекстів різних видів і жанрів), аналітичні (вміння критично аналізувати медіатексти всіх видів і жанрів), методичні (володіння формами і методами самовираження за допомогою медіа), практико-педагогічні (вміння використовувати здобуті знання в педагогічній діяльності та навчанні).

II. Медіа в навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів

Для студентів, які здобувають неповну вищу освіту на основі базової та повної загальної середньої освіти

Тема 1. Медіаосвіта (медіаграмотність) як навчальна дисципліна освітньо-професійної програми підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Зміст і основні завдання медіаосвіти, її зв'язок із соціальною педагогікою, психологією, філософією, культурологією, іншими гуманітарними навчальними дисциплінами. Методологічні та світоглядні настанови стосовно інформатизації освіти. Інтегрально-філософський аналіз категорій “медіаосвіта”, “медіапедагогіка”, “медіаграмотність”.

Тлумачення термінів «медіаосвіта», «медіапедагогіка», «медіаграмотність».

Місце медіаосвіти в процесі професійного підготування педагогічних працівників. Класифікація та функції сучасних медіа за соціально-педагогічними критеріями: місцем використання (індивідуальні, групові, масові, робочі тощо), змістом інформації (ідеологічні, політичні, морально-виховні, пізнавально-навчальні, естетичні, економічні, екологічні), функціями та цілями використання (отримання інформації, освіти, спілкування, соціальне керування тощо), розвитком впливу на особистість (розвиток кругозору, самопізнання, самонавчання, соціалізації тощо).

Тема 2. Законодавчі та нормативно-правові акти щодо адаптації молоді до соціально-економічних умов суспільства.

Декларація прав людини щодо свободи переконань і свободи шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами незалежно від державних кордонів.

Конвенція про права дитини щодо забезпечення через медіа вільного доступу до інформації і матеріалів, що сприяють соціальному, духовному і моральному добробуту, здоровому фізичному і психічному розвитку.

Конституція України як гарант права, свободи та обов'язків людини.

Законодавство України:

- про вищу освіту щодо прав осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі;
- про захист суспільної моралі;
- про молодіжні та дитячі громадські організації щодо надання їм інформації про державну політику з питань соціальної адаптації, становлення та розвитку молоді, сприяння зайнятості молоді в соціально-економічному секторі.

Матеріали Міжнародної палати при ЮНЕСКО «Діти і насильство на екрані» (матеріали міжнародних науково-педагогічних конференцій, інтернет-сайти, книжки і журнали, що присвячені негативному впливові медіа на юнацьку аудиторію).

Тема 3. Загальна характеристика виховних функцій медіа.

Використання можливостей мас-медіа в освітній діяльності загальноосвітніх і вищих навчальних закладів. Вплив аудіовізуальної інформації на навчання і виховання учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів. Використання аудіовізуальної інформації педагогічними і науково-педагогічними працівниками в практичній діяльності. Соціальна інформація та її основні характеристики: кількість, цінність, зміст, об'єктивність, адекватність, достовірність, точність, оперативність, надійність.

Роль медіа в формуванні адаптаційного середовища для учнівської та студентської молоді. Орієнтація на інформацію як ланка соціальної адаптації. Формування світоглядних позицій учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів засобами масової інформації. Політичні, правові, трудові, патріотичні, моральні, релігійні, естетичні, філософські погляди як головні чинники навчально-виховного процесу та їх висвітлення аудіовізуальними інформаційними засобами. Якість і об'єктивність інформації.

Висвітлення політичних подій, соціально-економічних чинників і міжнародних відносин, інших державних подій. Фактори, що впливають на рівень їх сприйняття.

Оманлива аудіовізуальна інформація. Мас-медіа і цензура. Офіційна і прихована цензура. Подання інформації на правах реклами. Що таке прихована реклама.

Роздержавлення засобів масової інформації. Громадське радіо і телебачення. Їхні функції у формуванні світоглядних позицій та адаптаційного середовища для учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів.

Роль батьків у формуванні морально-етичних засад, навчанні молоді правильно орієнтуватися у пропозиціях сучасних мас-медіа, відрізнити справжнє від фальшивого, формувати власну думку. Приклади маніпуляцій у засобах масової інформації, їх соціальна безпека. Ін'єкційний характер медіаосвіти як запобіжна ланка від шкідливих впливів медіа.

Тема 4. Роль медіа у формуванні сучасної картини світу.

Види і функції мас-медіа: друковані та електронні, онлайн. Класифікація мас-медіа за способом передавання інформації і каналами сприйняття (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні). Сучасна система медіа (медіаландшафт) України: хто володіє медіа України.

Вплив медіа на різні вікові категорії осіб, які навчаються. Рівні критичного мислення. Пошук, опрацювання і презентація інформаційного матеріалу. Педагогічні аспекти аудіовізуальної грамотності.

Соціально-педагогічні критерії медіа за місцем використання, змістом інформації, цілями використання, наслідками впливу на аудиторію слухачів чи особистість.

Латентні функції медіа, прихований вплив на суспільну свідомість та свідомість особистості.

Тема 5. Медіаосвіта як засіб розвитку “критичного мислення”.

Розвиток мислення як основний аспект на сучасному етапі розвитку освітнього сектора.

Формування мислення учнів, студентів і слухачів курсів підвищення кваліфікації. Знання як матеріал або результат мисленнєвої діяльності. Аналітико-синтетична діяльність тих, хто навчається, як основа для формування мислення, визначальне завдання в діяльності учнів, студентів і слухачів курсів підвищення кваліфікації, педагогічних працівників.

Тренування творчих, критичних, дослідницьких навичок (умінь, здібностей), напрацювання рефлексивного ставлення до свого “я”, моральної та соціальної відповідальності.

Впровадження в українську педагогіку технології критичного мислення.

Теорія медіаосвіти як засіб формування “критичного мислення” (Critical Thinking Approach, Critical Democratic Approach) і його теоретична база (синтез “захисної”, “семіотичної та “ідеологічної теорій).

Критичне мислення як здатність аналізувати медіаінформацію з урахуванням стандартів логіки, психолого-етичного та естетичного підходів.

Завдання медіаосвіти: формування форм і методів захисту учнів та студентів від маніпулятивного впливу медіа, вироблення технологій з орієнтації в інформаційних потоках сучасного глобалізованого суспільства.

Основні риси критичного мислення, за В. Болотовим і Дж. Спіро, щодо:

- застосування знань для ухвалення рішень;
- використання різноманітних сенсів і підходів;
- виявлення і перевірка передумов;
- надання розумних і обґрунтованих аргументів;
- доведення чи недоведення аргументів;
- дослідження.

Умови розвитку критичності мислення: створення середовища спілкування, проведення дискусій, диспутів, “мозкових” атак тощо.

Аналіз впливу медіатекстів на учнів і студентів, розвиток “критичного мислення” аудиторії щодо медіаінформації.

Л. Мастерман – прихильник теорії медіаосвіти як розвитку критичного мислення.

Технологія розвитку критичного мислення в процесі медіаосвіти.

Тема 6. Аудіовізуальна грамотність.

Поняття «аудіовізуальної грамотності».

Аудіовізуальна природа кіномистецтва. Специфіка кіно: синтетичність кінообразу. Природа кінозображення. Поняття екранного простору і часу. Ефект присутності.

Кіно і телебачення – нова аудіовізуальна мова. Особливості кінематографу і художнього телебачення як синтезу мистецтв, виробництва і соціальної комунікації.

Особливості сприйняття аудіовізуального образу: реальність, що фільмується, реальність, що зображена в фільмі, реальність, що відтворена глядачем.

Поняття «аудіовізуальної грамотності» як здатності критично сприймати аудіо-відеоматеріали.

Набуття навичок з цифрової аудіовізуальної грамотності через виробництво різножанрових аудіовізуальних творів (документальних фільмів, кліпів тощо). Від великого кіноекрану до маленьких підручних екранів (мобільне відео, мультимедіа). Освоєння мови рухомих зображень і використання їх способів як пізнання сучасного світу.

Тема 7. Медіапедагогіка і основи аудіовізуальної грамотності як психолого-педагогічні складники підготовки вчителя.

Специфіка сучасних мас-медіа, приклади їх використання в освітній галузі, особливості використання медіаінформації учнями загальноосвітніх шкіл і студентами вищих навчальних закладів.

Психолого-педагогічні аспекти застосування засобів масової інформації в освітній галузі. Поеднання традиційних методів навчання з засобами масової інформації та комунікації. Роль педагога в реалізації систем навчання. Види комп'ютерних програм навчання. Програма Intel® «Навчання для майбутнього».

Проблема захисту учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів від маніпулювання з боку засобів масової інформації.

Мультимедійність як психолого-педагогічні умови сприйняття і засвоєння навчального матеріалу. Індивідуалізація навчання. Роль комп'ютера в творчому мисленні, активізації пізнавальної діяльності учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів. Навчальні ресурси глобальної мережі інтернет. Психічні явища від локальних (використання комп'ютерного сленгу) до глобальних, пов'язаних з впливом на особистість (інтернет-залежність, синдром гакера тощо).

Аутизація особистості. Спеціалізовані комп'ютерні програми, системи віртуальної реальності, їх вплив на особистість. Професійно орієнтовані імітаційні програми. Комп'ютерна анімація та імітація. Позитивні та негативні наслідки застосування медіатехнологій навчання.

Поняття «медіаосвіта» (media education) і «медіапедагогіка», «медіакультура», «медіаграмотність», «аудіовізуальна грамотність».

Сучасні мас-медіа як психолого-педагогічні складники підготовки вчителя. Використання мас-медіа як допоміжних засобів у викладанні інших галузей знань.

Взаємозв'язок і відмінні особливості мас-медіа як психолого-педагогічного складника і допоміжних засобів. Роль навчальних і розважальних програм каналів центрального телебачення України як чинник морального виховання.

Тема 8. Використання можливостей мас-медіа в освітній діяльності вищих навчальних закладів.

Організаційно-методичні аспекти формування основ аудіовізуальної грамотності учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів (інтегрований складник, факультатив, окрема навчальна дисципліна).

Сприйняття і перероблення інформації, розвиток критичного мислення і умінь розуміти сутність повідомлень. Маніпулювання свідомістю. Прихований зміст медіаповідомлень. «Темники» та інформація на замовлення (фотомонтаж і кіно-, телевізійний монтаж). «Купюри» та інформаційні матеріали з кон-

тексту. недостовірна інформація та засоби її розповсюдження. Комерційна медіаінформація і деформація дійсності. Телевізійні ток-шоу і аудіопроекти («Свобода», «Свобода слова», «Я так думаю», авторські радіопроекти), їхня ідеологічна спрямованість і правдивість. Теледебати, їхня політична спрямованість.

Спецмедіапроекти на кшталт Кашперовського, Алана Чумака, Аделаджи, «федеральний суддя» та інші. Елементи навіювання та їх наслідки і прояви в суспільстві (злочинність, наркоманія та інші негативи).

Тема 9. Медіа в навчально-виховному процесі загальноосвітніх і вищих педагогічних навчальних закладів.

Використання можливостей мас-медіа в освітній діяльності загальноосвітніх і вищих навчальних закладів. Вплив аудіовізуальної інформації на навчання і виховання учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів. Використання аудіовізуальної інформації педагогічними і науково-педагогічними працівниками в практичній діяльності. Соціальна інформація та її основні характеристики: кількість, цінність, зміст, об'єктивність, адекватність, достовірність, точність, оперативність, надійність.

Роль медіа в формуванні адаптаційного середовища для учнівської та студентської молоді. Орієнтація на інформацію як ланка соціальної адаптації. Формування світоглядних позицій учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів засобами масової інформації. Політичні, правові, трудові, патріотичні, моральні, релігійні, естетичні, філософські погляди як головні чинники навчально-виховного процесу та їх висвітлення аудіовізуальними інформаційними засобами. Якість і об'єктивність інформації.

Висвітлення політичних подій, соціально-економічних чинників і міжнародних відносин, інших державних подій. Фактори, що впливають на рівень їх сприйняття.

Оманлива аудіовізуальна інформація. Засоби масової інформації і цензура. Офіційна і прихована цензура. Подання інформації на правах реклами (прихованої реклами). Її оцінення та сприйняття учнівською та студентською молоддю.

Роздержавлення засобів масової інформації. Громадське радіо і телебачення. Їх функції у формуванні світоглядних позицій та адаптаційного середовища для учнів загальноосвітніх шкіл і студентів вищих навчальних закладів.

Роль батьків у формуванні морально-етичних засад, навчанні молоді правильно орієнтуватися у пропозиціях сучасних мас-медіа, відрізняти справжнє від фальшивого, формувати власну думку. Приклади маніпуляцій у засобах масової інформації, їх соціальна безпека. Ін'єкційний характер медіаосвіти як запобіжна ланка від шкідливих впливів медіа.

Тема 10. Профілактика сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа.

Утвердження в сучасних демократичних суспільствах принципів законності, прозорості, доступності, врахування культурної, ідеологічної та політичної багатоманітності, врахування в інформаційно-комунікаційній діяльності загальноновизнаних міжнародних норм і стандартів.

Використання медіа наукових досягнень у галузях психології, соціології, соціальної педагогіки, лінгвістики, нейролінгвістичного програмування, різних видів гіпнозу та технологій, підпорядкованого впливу на реципієнта.

Впровадження у роботу мас-медіа технологій підсвідомого впливу на студентську та учнівську молодь, порушення високих стандартів щодо захисту суспільної моралі, законодавчих норм про ЗМІ.

Найпоширеніші технології підсвідомого впливу на педагогічних, науково-педагогічних працівників, студентську та учнівську молодь.

Метод Сократа. Нейролінгвістичне програмування. Якірна тактика. Сутність.

Закон конгруентності.

Метод фрагментації, або “білий шум”.

Метод опитування громадської думки, або створення рейтингів.

Метод контекстної, або опосередкованої, комунікації, або метод “рейтинг-технології”.

Метод відволікання, або “копчений оселедець” (red herring).

Метод об'єктивного підходу (підбір фактів і вмілий їх коментар).

Метод історичних аналогій (використання інтелектуального потенціалу аудиторії).

Метод “навішування” ярликів і епітетів.

Метод семантичного маніпулювання.

Активне використання в мас-медіа слухів. Надання в мас-медіа повідомлення “новини нашіптуванням”.

Використання в медіа суперечливих фактів (сигналів).

Проведення зондажу суспільної думки шляхом надання в медіа нібито засекреченої інформації з “анонімних” джерел.

Приховані мотиви в медіатекстах (надійність і якість, комфорт і розваги, імітація та наслідування, закон авторитету, психологія натовпу тощо).

Тема 11. Медіакомпетенція педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Поняття медіакомпетенції та її основні показники.

Вчитель як основний фігурант інформатизації в освіті. Сучасна парадигма освіти: запровадження інноваційних технологій, створення єдиного інформаційного простору, визначення нових функцій педагога та його ролі у навчально-виховному процесі. Дидактичний і виховний потенціал медіа (інтерактивність, комунікативність, мультимедійність, індивідуалізація навчання тощо).

Сприйняття світу та взаємодія з соціумом за допомогою аудіовізуальних засобів, телерадіожурналістики. Медіапедагогіка і медіакомпетенція як засоби створення середовища для культурного та духовного зростання учнівської і студентської молоді, для її соціальної адаптації. Етичні, культурологічні, духовні, моральні складники аудіовізуальної інформації. Відносини між медіа і особистістю, медіа та культурою, медіа і освітою.

Перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників з питань використання медіа в навчально-виховному процесі.

Медіасамоосвіта як складник самоосвіти в системі освіти впродовж життя.

Тема 12. Стандарти в медіа.

Достовірність (як відповідність дійсності). Баланс думок (зокрема і через право підсумкового коментаря, баланс синхронів, контекст висловлювань). Відокремлення фактів від коментарів, своєчасність (як поєднання оперативності з актуальністю). Повнота (як подання всієї вагомої інформації з теми, так і наявність бекграунду). Точність (ознаки перевірки інформації та дійових осіб). Права субкультур. Обов'язковість посилань на джерело (зокрема первинність і вторинність джерел). Незастосування мови ворожості, толерантність. Дотримання права людини на приватне життя.

Рекомендації щодо інтеграції підрозділів програми до програм загальноосвітніх навчальних предметів та навчальних дисциплін (орієнтовно)

Навчальні предмети і навчальні дисципліни та їх програми за своїм змістовним наповненням можуть слугувати переконливим підґрунтям для інтеграції медіаграмотності до окремих підрозділів освітньо-професійної програми підготовки молодших спеціалістів. Учителі загальноосвітніх шкільних предметів і викладачі навчальних дисциплін можуть інтегрувати медіаграмотність до програм з української мови та інших гуманітарних предметів. Найпривабливіші щодо інтеграції медіаграмотності, на думку розробників, програми таких предметів і навчальних дисциплін, як «Історія України», «Людина і світ», «Світова література», «Правознавство», «Культурологія», «Інформатика», «Основи сценічного та екранного мистецтва» тощо. Набагато складніше інтегрувати, скажімо, до програм з математики, астрономії чи фізичної культури. Значна частина програм навчальних предметів і навчальних дисциплін, а саме з української мови, української літератури, екології, економіки, прямо чи опосередковано вже охоплюють певною мірою медіаграмотність, навіть якщо сам термін у них не згадується. Але вчителі та викладачі можуть інкорпорувати термінологію з медіаграмотності до лекційних і практичних занять щодо оповідань, віршів, інших видів тради-

ційного контенту, ідентифікуючи автора як джерело інформації, мету як вплив на студентську молодь через відповідний зміст повідомлень. Також вони можуть долучати медіаграмотність до вивчення кожної нової теми, активізуючи студентів до досягнення прозорості джерел інформації через запитання про те, де вони дістали цю інформацію; на основі якої інформації вони сформулювали свою думку; які були джерела.

Відомий вплив новинних медіа на історичні події, політику, культуру та інші сфери суспільного життя потребує створення нових умов щодо самовираження, організації комунікативного спілкування, застосування в навчальному процесі елементів дискусії, що буде підґрунтям для подальшого розвитку особистості, її громадянських якостей. Програма предмета «Людина і світ» зачіпає такі проблеми, як роль спілкування в житті людини, громадянські права та обов'язки, моделювання багатоманітних соціальних ситуацій тощо, вивчення яких за умови використання основ медіаграмотності буде результативніше. Навчальні предмети природознавчого спрямування ґрунтуються на глибокій аналітичній основі, при вивченні яких робиться наголос на ретельному спостереженні природних явищ («Астрономія», «Біологія», «Географія») та конструюванні доказів на підтримку певних висновків, тлумаченні тих чи інших даних, що є не що інше як створення відповідної інформації. Як і медіаграмотність, природничі науки роблять наголос на ретельному спостереженні та використанні доказів на підтримку будь-яких висновків. Також для обох предметних сфер дуже важлива достовірність джерел і практика переглядати висновки за умов відкриття/отримання нової інформації. Інтегрування окремих фрагментів програми з медіаграмотності до програми з математики може декому видатися дещо натягнутим, проте мета вивчення цього предмета – формування цілісного сприйняття світу, розпізнавання проблем, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, здатності логічно міркувати, обґрунтовувати свої дії, а також формування вмінь користуватися знаковою і графічною інформацією, застосовувати обчислювальні навички у практичних ситуаціях, наприклад графіки та статистичні показники в медійних матеріалах, та їх аналіз. У програмі навчального предмета «Біологія» порушуються здоров'язбережні питання щодо тілесного образу, на які потужно впливають медіамеседжі. За аналітичного підхо-

ду до медіаграмотності, можна навести приклади, коли вчитель чи викладач дає студентам завдання провести аналіз змісту інформаційного матеріалу, оповідань, коміксів, іншої інформації здоров'язбережного спрямування, що подається в різних виданнях. На основі аналізу інформаційних матеріалів студенти мають зробити власні, підкріплені доказами, висновки щодо потенційно шкідливих меседжів, що вони вивчали. Реалізація програми з фізичної культури в повному обсязі можлива на основі медіаграмотності. Медіамеседжі впливають на сприйняття студентами спорту, фізичних вправ, на створення спортивних кумирів, формування переконань, яка діяльність корисна для здоров'я. А це, своєю чергою, сприяє вихованню у студентів потреби в здоров'ї – важливої життєвої цінності, свідомого прагнення до ведення здорового способу життя, розвитку умінь самостійно ухвалювати рішення щодо власної позиції та поведінки, власних вчинків. Конкретними формами, що можуть бути застосовані на заняттях, може бути аналіз рекламного складника великого спорту (спонсорської реклами, перерв на рекламу під час трансляцій знакових спортивних подій тощо). Розвиток у студентів інформаційно-комунікаційних та основних технологічних компетентностей передбачено в програмі навчальної дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології та технічні засоби навчання». Основи медіаграмотності сприятимуть формуванню уявлень про предметно-перетворювальну діяльність людини, шляхи отримання, зберігання інформації та способи її опрацювання, здатність до формулювання творчих задумів, а також розвитку пізнавальної художньої і технічної обдарованості та технічного мислення. Завдання змістовної лінії програми предмета «Інформатика» – ознайомлення з поняттями «повідомлення», «інформація». На ґрунті таких уявлень формуються вміння користуватися технічною термінологією, художньою та графічною інформацією, працювати з комп'ютером. Інтернет-простір як джерело інформації часто густо викликає найбільше занепокоєння в учителів і викладачів, тому варто застосовувати апробовані дослідницькі підходи до розвитку навичок роботи студентів з онлайн-джерелами. Один з таких підходів полягає в тому, щоб студенти самі, наприклад, формулювали правила спілкування в онлайн-середовищі. Заняття з предмета «Культурологія» дають нагоду для створення та аналізу музики та візуальних елементів у різноманітних меді-

повідомленнях. Часто в телевізійних повідомленнях, у фільмах чи дитячих мультфільмах музика залишається непомітною для глядача. Саме ця обставина може бути приводом для розгортання на заняттях широкої дискусії щодо звучання певних музичних інструментів, музичних фраз, що викликають позитивні чи негативні емоції, щодо розвитку подій у фільмі. Картини, фотографії, інші види мистецтва – медіадокументи, що дають багато простору для аналізу. Студенти можуть досліджувати маніпуляції з фотозображеннями, яких часто припускаються мас-медіа. Зазначені заходи та заняття з цього предмета сприятимуть вихованню у студентів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвитку художніх інтересів і потреб, естетичних ідеалів, здатності розуміти та інтерпретувати твори мистецтва, здатності до самовираження, спілкування та комунікації, що також одне з головних завдань курсу «Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах».

Перелік загальноосвітніх шкільних предметів і навчальних дисциплін

(на прикладі галузевого стандарту підготовки фахівців з вищою освітою освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» на основі базової загальної середньої освіти за напрямом і спеціальністю «Початкова освіта», що затверджений Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України 05 липня 2012 року)

Цикл загальноосвітньої підготовки
Всесвітня історія
Українська література
Світова література
Хімія
Біологія
Географія
Математика
Фізика

Астрономія
Українська мова
Інформатика*
Захист Вітчизни
Історія України**
Іноземна мова**
Людина і світ
Фізична культура**
Українська мова за професійним спрямуванням
Культурологія*
Основи філософських знань (філософія та релігієзнавство)
Основи економічної теорії*
Соціологія
Основи правознавства*
Іноземна мова за професійного спрямуванням **
Фізичне виховання**
Інформаційно-комунікаційні технології навчання, технічні засоби навчання
Практичний курс інформатики (з елементами програмування)
Безпека життєдіяльності
Охорона праці
Основи екології*
Основи медичних знань
Анатомія, фізіологія і гігієна дітей шкільного віку
Основи валеології
Основи початкового курсу математики
Основи початкового курсу природознавства
Сучасна українська мова з практикумом
Сучасна російська мова з практикумом
Практикум усного і письмового мовлення (іноземна мова)
Психологія (загальна, вікова, педагогічна)
Вступ до спеціальності*

Педагогіка
Основи корекційної педагогіки (дефектології)
Основи педагогічної майстерності
Дитяча література з основами культури і техніки мовлення
Методики навчання:
Методика навчання української мови
Методика навчання російської мови
Методика навчання іноземної мови
Каліграфія (графіка письма)
Методика навчання математики
Методика навчання природознавства
Методика навчання предмета «Я у світі»
Методика навчання предмета «Основи здоров'я»
Теорія і методика фізичного виховання
Методика трудового навчання з практикумом
Методика навчання інформатики
Образотворче мистецтво з методикою навчання
Музичне виховання з методикою
Основи ритміки і хореографії з методикою
Основи сценічного та екранного мистецтва з методикою на- вчання

*Варіанти інтеграції тем програми
до програм загальноосвітніх шкільних предметів і навчаль-
них дисциплін (орієнтовно)*

I. Основні засади медіаграмотності

Тема 1. Комунікація як засіб спілкування та обміну інформацією.

Інформатика; практичний курс інформатики; українська мова; українська література.

Тема 2. Що таке медіа (мас-медіа). Види медіа.

Українська мова, українська література, світова література; соціологія.

Тема 3. Нові медіа. Цифрові, комп'ютерні, інформаційні, мережеві технології і комунікації.

Інформатика; інформаційно-комунікаційні технології та технічні засоби навчання; основи економічної теорії; основи правознавства.

Тема 4. Реклама.

Культурологія.

Тема 5. Медіаграмотність як здатність (спроможність) аналізувати медіаінформацію.

Основи правознавства; основи економічної теорії; математика.

Тема 6. Медіаграмотність і медіакомпетентність особистості – знання та розуміння щодо використання багатоманітних медіатехнологій.

Основи економічної теорії; історія України; захист Вітчизни.

Тема 7. Медіаосвіта та медіакомпетенція особистості – уміння та навички користуватися багатоманітними медіатехнологіями.

Інформатика; основи економічної теорії; основи правознавства.

Тема 8. Традиційні джерела масової інформації та їх загальна характеристика.

Інформаційно-комунікативні технології та технічні засоби навчання; світова література; людина і світ; всесвітня історія.

Тема 9. Загальний план аналізу медіатексту (орієнтовний).

Основи правознавства; культурологія; світова література.

Тема 10. Як навчити учнів аналізувати медіамеседжі. Технології аналізу медіатекстів.

Інформатика;основи правознавства; культурологія; соціологія.

Тема 11. Загальні засади аналізу медіатексту друкованих видань.

Українська література; світова література; культурологія; загальноосвітні предмети природничого спрямування.

Тема 12. Аудіальне сприйняття медіаінформації.

Культурологія; основи сценічного та екранного мистецтва; екологія; астрономія; географія; біологія.

Тема 13. Статичні візуальні матеріали в медіатексті.

Культурологія; екологія; астрономія; географія; біологія.

Тема 14. Аудіовізуальне сприйняття медіаінформації. Рівень відповідності побаченого почутому.

Культурологія; основи сценічного та екранного мистецтва; загальноосвітні предмети природничого спрямування.

Тема 15. Роль медіа у формуванні морально-етичних орієнтирів молоді.

Культурологія; інформатика; основи сценічного та екранного мистецтва; захист Вітчизни; фізична культура; основи екології; основи медичних знань; основи здоров'я.

Тема 16. Медіакомпетенція як засіб творення середовища культурного й духовного зростання молоді.

Культурологія; основи сценічного та екранного мистецтва; основи правознавства; українська література; світова література; філософія та релігієзнавство.

II. Медіа в навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів

Тема 1. Медіаосвіта (медіаграмотність) як навчальна дисципліна освітньо-професійної програми підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Культурологія; педагогіка; психологія; філософія та релігієзнавство; вступ до спеціальності.

Тема 2. Законодавчі та нормативно-правові акти щодо адаптації молоді до соціально-економічних умов суспільства.

Основи правознавства; соціологія; історія України.

Тема 3. Загальна характеристика виховних функцій медіа.
Культурологія; педагогіка; основи філософських знань; людина і світ.

Тема 4. Роль медіа у формуванні сучасної картини світу.
Філософія та релігієзнавство; людина і світ; культурологія.

Тема 5. Медіаосвіта як засіб розвитку “критичного мислення”.

Основи філософських знань; основи правознавства; соціологія; психологія.

Тема 6. Аудіовізуальна грамотність.

Основи сценічного та екранного мистецтва; інформатика; астрономія; практичний курс інформатики.

Тема 7. Медіапедагогіка і основи аудіовізуальної грамотності як психолого-педагогічні складники підготовки вчителя.

Культурологія; основи сценічного та екранного мистецтва; педагогіка; психологія; вступ до спеціальності; основи педагогічної майстерності.

Тема 8. Використання можливостей мас-медіа в освітній діяльності вищих навчальних закладів.

Інформаційно-комунікаційні технології та технічні засоби навчання; практичний курс інформатики; основи педагогічної майстерності.

Тема 9. Медіа в навчально-виховному процесі загальноосвітніх і вищих навчальних закладів.

Культурологія; історія України; українська література; світова література; основи здоров'я; музичне виховання; образотворче мистецтво; фізичне виховання.

Тема 10. Профілактика сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа.

Основи правознавства; культурологія; соціологія; філософія та релігієзнавство.

Тема 11. Медіакомпетенція педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Основи педагогічної майстерності; культурологія; вступ до спеціальності; психологія.

Тема 12. Стандарти в медіа.

Основи правознавства; соціологія; основи філософських знань.

*На допомогу вчителеві та викладачеві педагогічного училища і коледжу
(деякі дидактичні матеріали щодо конструювання змісту, форм, методів і засобів навчання медіаграмотності студентів)*

При конструюванні змісту навчання медіаграмотності студентів педагогічних училищ і коледжів доцільно використовувати відповідні літературні твори з потужним емоційним та духовно-виховним навантаженням, твори живопису, фотографії; пропонувати студентам, по можливості, переглядати та обговорювати телефільми, кінофільми, відповідні телепрограми. Наводимо перелік деяких вищезначених матеріалів.

Літературні твори

1. Павло Загребельний. Роксолана.
2. Панас Мирний. Повія.
3. Микола Гоголь. Тарас Бульба.
4. Іван Франко. Ріпник.
5. Гюстав Флобер. Пані Боварі.
6. Гюстав Флобер. Виховання почуттів.
7. Еміль Золя. Злочин абата Муре.
8. Еміль Золя. Пастка.
9. Теодор Драйзер. Американська трагедія.

Кіно- і телефільми

1. «Олеся» (епізоди, якими завершується сюжет фільму за мотивами повісті Олександра Купріна «Олеся»; реж. Борис Івченко. Київська кіностудія імені О. П. Довженка)
2. «Чаклунка» (епізоди, якими завершується сюжет фільму; версія твору О. І. Купріна «Олеся», реж. А. Мішель.)
3. «Угрюм-ріка» (епізоди, якими завершується сюжет фільму; реж. Ярополк Лапшин. Свердловська кіностудія).

Телевізійні програми

1. Змістовна Україна.
2. Соціальний пульс.
3. Економічний пульс.

5. Події тижня.
6. Факти. День.
7. Новини.
8. Новини тижня.

Твори живопису

1. Ілля Рєпін «Іван Грозний і син його Іван», друга назва «Іван Грозний убиває свого сина».
2. Ілля Рєпін «Не чекали».
3. Віктор Васнецов «Після побоїща Ігоря Святославовича з половцями» на сюжет твору «Слово о полку Ігоревім».
4. Віктор Васнецов «Богатирі» на сюжет билинного епосу.
5. Віктор Васнецов «Іван Царевич на Сірому Вовку» на сюжет російської народної казки.
6. Федір Решетніков «Знову двійка».
7. Карл Брюллов «Останній день Помпеї».
8. Леонардо да Вінчі «Мона Ліза».
9. Едвард Мунк «Крик».
10. Рембрандт ван Рейн «Нічний дозор».
11. Рембрандт ван Рейн «Автопортрет».
12. Тарас Шевченко «Катерина».
13. Ян Вермеєр «Дівчина з перлинною сережкою».

Орієнтовна тематика рефератів (на вибір студента)

1. Сутність міжнародних актів з прав людини щодо свободи переконань та свободи одержувати і поширювати інформацію.
2. Сутність законодавчих і нормативно-правових актів щодо адаптації осіб до соціально-економічних умов суспільства.
3. Історичні витоки та основні етапи формування медіапростору. Сутність термінів «медіа», «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіапедагогіка», «аудіовізуальна грамотність», їх спільність і відмінності.
4. Функції мас-медіа, їх види та класифікація за способом передання інформації.

5. Педагогічні аспекти медіаграмотності. Соціально-педагогічні критерії медіа, їх характеристика за наслідками впливу на аудиторію слухачів або осіб/індивідів.
6. Негативні соціальні наслідки впливу медіа: дезорієнтація особистості, крайній негативізм, надлишковий оптимізм, парасоціальні взаємини з медіакумирами.
7. Сучасне мистецтво, література, субкультура, контркультура молоді: як вони зображені в медіа.
8. Піаракції в мас-медіа. Гіперболізовані ознаки медіаповідомлень. Проблеми захисту особи від маніпулювання з боку медійних засобів.
9. Мультимедійні як психолого-педагогічні умови сприйняття і засвоєння навчального матеріалу. Комп'ютерні програми, глобальна мережа інтернет. Комп'ютерна анімація та імітація.
10. Позитивні та негативні наслідки застосування медіатехнологій навчання. Психічні явища, що пов'язані з впливом на особу медіатехнологій навчання (інтернет-залежність, синдром гакера тощо).
11. Медіаосвіта і основи аудіовізуальної грамотності як психолого-педагогічний складник підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників.
12. Роль навчальних і розважальних програм каналів центрального телебачення України як чинників морального виховання молоді.
13. Практичне використання в професійній діяльності вчителя загальноосвітньої школи, викладача вищого педагогічного навчального закладу можливостей засобів масової інформації та комунікації.
14. Організаційно-методичні аспекти формування основ медіаграмотності. Розвиток критичного мислення і умінь розуміти сутність повідомлень. Маніпулювання свідомістю особи.
15. Теле- і аудіопрограми та їх ідеологічна спрямованість і правдивість. Теледебати, телемости, їх ефективність впливу на слухачку аудиторію і особу.
16. Спецмедіапроекти. Елементи навіювання та їх негативні наслідки і прояви в суспільстві. Недобросовісна медіаінформація і деформація дійсності.

17. Роль медіа в формуванні адаптаційного середовища для учнівської та студентської молоді.
18. Роль медіа в формуванні світоглядних позицій молоді.
19. Ін'єкційний характер медіаосвіти як запобіжна ланка від шкідливих впливів медіа.
20. Медіакомпетенція педагогічного працівника. Вчитель як основний фігурант інформатизації в освіті.
21. Дидактичний і виховний потенціали медіа. Система перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників щодо використання медіа в навчально-виховному процесі.
22. Профілактика деструктивних впливів мас-медіа на студентів вищих педагогічних навчальних закладів, педагогічних і науково-педагогічних працівників.
23. Використання сучасних досягнень психології для маніпулятивних технологій в мас-медіа.

Орієнтовна тематика рефератів для колективної творчості студентів (дві-три особи)

1. Медіаосвіта (медіаграмотність) як навчальна дисципліна у вищих педагогічних навчальних закладах і як навчальний предмет у загальноосвітніх школах.
2. Місце медіаграмотності в професійній підготовці педагогічних і науково-педагогічних працівників.
3. Історичні етапи розвитку медіаграмотності. Стан і перспективи впровадження медіаграмотності в освітню діяльність вищих педагогічних навчальних закладів та закладів післядипломної освіти.
4. Медіаосвітні проекти ЮНЕСКО та Ради Європи. Міжнародна і національна мережа медіаосвітніх інтернет-сайтів.
5. Свобода творчості та її соціальні виміри. Закріплення свободи слова законодавчими актами та нормативно-правовими документами.
6. Економічні та фізичні загрози мас-медіа. Судове та адміністративне переслідування суб'єктів мас-медіа.

7. Традиційна і діалектична логіка та їх місце в освоєнні медіапродукту. Методи систематизації і формування припущень і суперечливі твердження.
8. Медіаграмотність як засіб розвитку критичного мислення молоді. Технології критичного мислення в українській педагогіці.
9. Профілактика сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа.
10. Використання сучасних досягнень психології для маніпулятивних технологій в мас-медіа.
11. Розвиток вільних і незалежних мас-медіа як європейський цивілізований вибір України.
12. Роль медіа в формуванні моральних, культурологічних, життєвих і світоглядних принципів громадськості.
13. Європейські стандарти журналістської спільноти. Неупередженість суб'єкта мас-медіа.
14. Журналістські стандарти діяльності в європейській спільноті. Нормативно-правові аспекти журналістських стандартів.
15. Незалежна діяльність журналіста – головна запорука подання всебічно обґрунтованої та правдивої інформації.
16. Відповідальність мас-медіа перед суспільством за якість інформації. Співпраця журналіста з владними структурами.
17. Практична діяльність журналіста, журналістська етика та етикет.
18. Вимоги до професійного рівня журналіста. Підвищення кваліфікації журналістів, педагогічних і науково-педагогічних працівників з питань медіаграмотності. Функції громадських організацій, вищих педагогічних навчальних закладів і закладів післядипломної педагогічної освіти щодо формування медіаграмотності педагогічних, науково-педагогічних працівників, студентів вищих педагогічних навчальних закладів та учнів загальноосвітніх шкіл.

Рекомендована література

1. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
2. Практична медіаосвіта: авторські уроки. Збірка / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна та В. В. Літостанського. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2013. – 447 с.
3. Формування медіаграмотності педагогів: Навчально-методичний посібник. Покроєва Л. Д., Акименко О. С., Алфьорова З. І., Дегтярьова Г. А., Казакова Т. В., Косенко В. В., Нуреєва Т. К., Старкова Г. В.; за загал. редакцією Л. Д. Покроєвої. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2014. – 236 с.
4. Конспект уроків з основ медіаграмотності учнів загальноосвітніх шкіл. Мокрогуз О. П., Волошенюк О. В. та інші; за науковою редакцією Іванова В. Ф. – К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. – 132 с.
5. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: підручник для вчителя/ Сінді Шейбе, Фейс Рогоу/ Перекл. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. – К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2014. – 319 с.
6. Даниленко В. І., Мележик В. П., Іванов В. Ф., Мірошніченко Ю. П. Медіаграмотність як психолого-педагогічний складник освіти. Інформаційне суспільство. Випуск 15. – К.: 2012. – С. 30 – 33.

*Навчальна програма
«Медіаграмота в педагогічних училищах і коледжах»*

*Для студентів, які здобувають неповну вищу освіту
на основі базової та повної загальної середньої освіти*

Верстка Є. Цимбаленко
Редагування ????

Підписано до друку __.__.2014 р. Формат 70х90/16.
Гарнітура Minion Pro. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 3. Ум.-друк. арк. 2. Наклад __ прим. Зам. № __

Віддруковано в друкарні ФОП ПАЛИВОДА А.В.
03061, м. Київ, пр-т Відрадний, 95/Е
тел./факс (044) 351 21 90